

4. Оборотов Ю. Методология юридической науки в эпоху постмодерна / Ю. Оборотов // Юридический вестник : Научно-публицистический журнал. – 10/2002. – № 4. – С. 81–85.
5. Общетеоретическая юриспруденция : учебный курс : учебник / под. ред. Ю. Н. Оборотова. – О. : Фенікс, 2011. – 436 с.

БОНДАРЕНКО А. І.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри загальнотеоретичної юриспруденції

ПРАВА ЛЮДИНИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВОЗАХИСНОЇ ФУНКЦІЇ

Однією із найважливіших ознак соціальної правової держави є повне визнання, гарантування прав людини та створення ефективної системи їх захисту. На теперішній час правові, соціальні, економічні реалії Української держави — формування нової політичної ідентичності українського народу, орієнтація на євроінтеграцію — визначають права людини як основу здійснення правозахисної функції держави. Стаття 3 Конституції України визнала людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю, а як головний обов'язок держави закріпила утвердження і забезпечення прав і свобод людини [1].

Проблема захисту прав і свобод людини є достатньо дослідженою у спеціальній науковій літературі. Так, дослідженням правового регулювання прав і свобод людини та громадянина, а також їх захисту займалися такі відомі вчені, як М. Г. Александров, О. А. Лукашева, М. В. Лушникова, В. Ф. Погорілко, П. М. Рабінович, В. Я. Тацій, Ю. М. Тодика, Ю. С. Шемшученко, А. Г. Седишев, О. Ф. Скакун, О. В. Смирнова, Т. Б. Шубіна тощо. Разом із тим, існує необхідність додаткового теоретико-методологічного дослідження прав людини у контексті реалізації правозахисної функції сучасної держави.

Дослідження різних підходів до визначення сутності та змісту державної діяльності щодо забезпечення, охорони і захисту прав людини дозволяють зробити наступний висновок. В юридичній науці немає єдиної думки про об'єкт (мету) цієї державної діяльності; суб'єктах (органах), уповноважених її здійснювати, а також коли саме виникає необхідність в ній, чи повинна вона здійснюватися безперервно. Безумовно, такі державно-правові явища, як «правоохоронна функція», «контрольно-наглядова функція», «державний захист прав людини» і безпосередньо «правозахисна функція» присутні у межах функціонування сучасної правової держави і так чи інакше здійснюються в рамках правозахисного регулювання.

«Права людини — поняття, яке характеризує сферу соціальних можливостей особистості в економічній, політичній, культурній та інших галузях, котрі сучасні держави повинні гарантувати» [5, с. 302]. Спрощено права людини можна охарактеризувати такими головними рисами: а) кожна влада має обмеження для своєї діяльності; б) у кожної людини є своя суверенна сфера, в яку ніяка влада не може втручатися; в) кожна людина може виступити проти держави або іншого індивіда з метою захисту своїх прав.

Слід зазначити, що права людини в сучасній державі неможливо уявити без належним чином урегульованої та ефективно діючої системи їх захисту. Розкриваючи означену тезу, О. Лукашева відзначає, що «права людини не реалізуються автоматично навіть за сприятливих умов. Тому необхідні зусилля і навіть боротьба людини за свої права і свободи, які повинні органічно включатися в систему заходів, що становить механізм захисту прав людини» [3, с. 6].

Правовий захист, як і будь-яка правова діяльність, здійснюється в різних формах, до яких слід віднести: а) юридичну діяльність; б) правову поведінку; в) юридичну практику; г) правову активність; д) правову роботу; е) правовідносини і ж) правове регулювання. Отже, правовий захист — це та частина правової роботи суб'єктів державної влади та місцевого самоврядування, державних службовців та посадових осіб, а також громадських об'єднань, яка безпосередньо або опосередковано спрямована на охорону, юридичну допомогу та захист прав людини з метою створення йому високого рівня правової захищеності [4, 316].

Тож варто погодитися із думкою О. Г. Данильяна щодо того, що відмінними рисами охорони і захисту є: а) якщо охорона прав здійснюється за допомогою як правових, так і неправових форм діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадських організацій, то захист — тільки через правові форми діяльності компетентних органів або уповноважених осіб; б) якщо засоби охорони права можуть бути розосереджені в правових та інших соціальних нормах, то захист права припускає наявність і дію конкретних засобів і способів, які встановлюються державою і закріплюються виключно в правових нормах [2]. Отже, варто констатувати, що захист існує тільки тоді, коли є якесь конкретне порушення, охорона ж, у свою чергу, існує й тоді, коли цього порушення ще немає.

Таким чином, радикальні зміни у політичних структурах української держави, необхідність запровадження демократичних стандартів та європейських аксіологічних досягнень, реформування державних інституцій потребує сутнісного переосмислення таких загальновищезначених категорій як «права людини», «захист прав людини», «правозахисна функція держави». Слід особливо підкреслити, що підвищеної уваги потребує прагнення Української держави до європейських цінностей

взагалі, та прав людини зокрема. У всіх цих трансформаційних процесах основну роль відіграє сама людина, що активно реалізує своє невідчужуване право на захист.

Список використаних джерел

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Данильян О. Г. Теоретико-методологічні проблеми захисту прав людини в сучасному суспільстві / О. Г. Данильян // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...
3. Лукашева О. Конституция Российской Федерации и совершенствование юридических механизмов защиты прав человека : «круглый стол» // Государство и право. – 1994. – № 10. – С. 3– 31.
4. Общая теория прав человека / Под ред. А. Лукашевой. – М., 2004. – 420 с.
5. Сучасний словник із суспільних наук / за ред. О. Г. Данильяна, М. І. Панова. – Х. : Прапор, 2006. – 432 с.

ПАВЛОВА М. А.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри загальної теоретичної юриспруденції

СПІВВІДНОШЕННЯ ПРЕЮДИЦІЇ З СУМІЖНИМИ ПРАВОВИМИ ІНСТИТУТАМИ

Питання співвідношення преюдиції із суміжними поняттями цікавить багатьох дослідників, у зв'язку з тим, що при порівнянні правових явищ, у проявах відмінностей, легше розпізнати найважливіші ознаки об'єкту дослідження та віднайти його суть.

У світлі розвитку концепції *проміжного (паліативного) рішення* в українському процесі, слід зауважити його схожість із преюдицією та окреслити їх відмінності.

Зарубіжна практика застосування проміжних рішень дає можливість виокремити певні характерні ознаки цієї категорії. Як специфічний інститут процесуального права, проміжне рішення має місце в тому випадку, якщо воно виноситься в одному процесі з остаточним рішенням, не вирішує справу по суті [3, с. 320] та самостійному оскарженню не підлягає. В цьому полягає основна його відмінність від преюдиції. Проміжне рішення існує лише разом із остаточним рішенням, є його передумовою і має визначальну роль саме для нього. В той час як преюдиція може включати ціле рішення і знаходить свою об'єктивацію у випадку застосування встановлених рішенням висновків в іншому (окремому) провадженні.